

מסורת הש"ס

(א) ועירובין נ: ז' ב' ע"ז; (ב) ע"ז תוס' מגילה ו: ד"ה גאמרה; (ג) מגילה ו: א; (ד) מנחות ק: ט; (ה) נאלי מין אילנה קאמר כ"א כנשי"א שבע"ז.

תורה אור השלם

1. למצוה על אילת השחר קמור לחדו: תהלים כב א

הגהות הב"ח

(א) הש"י ד"ה אישאל כו על ימות החורף המחממת את המלה:

רבינו חננאל

שיליה דקייטא. פי' אחרית הקיץ. כלומר הפולס כולו חם ואפילו תוסף עשכיו [מפני] חמות שורף. אישאל דשתיא. פי' החמות של חתו אילולה שהיא חזקה [ואף היתה] מתגברת על הקרות אשר בעולם, כמו התורן העצים אילולה שחבוקיהו בעצם הרבה ואש חזקה אינו מתחמם. מנא ליה שתיא איך החמה מפעם לכאן ולכאן שנאמר למנצח על אילת השחר, נמשל השחר באילנה, מה אילת קניה מפצילין לכאן, ולכאן כך השחר מפעם לכאן ולכאן. ירושלמי א"ר חנינא מאילת השחר עד שיאור המורת אדם מהות ד' מילין. ומשיאור המורת עד שנתן התמה א"ר מהלך ד' מילין, שאם השמש יצא על הארץ ולוט כו צעורה אמר לרדי חו לי ההוא אמת והר ד' מילין. וכמו השחר עלה וראינו המלאכים, היה לו לומר כמו הארץ עלה וכתב וכמו מילה דרמאי לחברתה, כהם שמשאיר המורת אילן ד' מילין [בין מאילת השחר עד שיאיר המורת ד' והוציא לביית השרפה. פי' טעו חזו תיבור של לבנה דרמו שהאיר המורת ושחטו את התמיד והיה לילה, וכתב את ההבש אחד תעשה בבקר, לפיכך נפסל והוציאורו לביית השרפה. ואוקימנא למתני' בולתה יום הכפורים כי לא תמצא הלבנה עולה במזרח קרוב ליום אלא [בסוף] החדש, אבל ביום הכפורים הלבנה שוקעת שתי שעות קודם השחר. ותי אבהו דר' אבון לא זו בלבד אלא אפילו מנחה שנקמצה בלילה תישרף. כלומר כיון שנתקדשה שלא בומה בפסלה, וכלי שרת מקדשין אפילו שלא בזמנם.

אמר להם הממונה

פרק שלישי יומא

כ"ט

מוסף רש"י

לא זו בלבד אמרו. תמיד שמתחיל לילול יולא לביית השרפה, אלא אף מליקת העוף וקמיצת מנחה. ולאו קרנן משבו הוא דלון בלון זכור, אם נעשו לילה יולא לביית השרפה (מנחות ק: ט).

תוס' ישינים

יריאה דבישריא. נשר שמן שקשה להמיריכו בו ואינו אובלו יותר מהאובלו. אלא אלא אלא דאמר א"א ייגנה ציבת בו. מייא טלי עמלח מורו דמינה ליכנז מדרבנן וזריכה ליכנז טולה, ומנן נמי ליכנז עמלח מורו דמינה לא יולא, אלמא מדרבנן זריכה ליכנז. וישנין נמי תפירת חוטין גנדין מנולין דלמיא בגיגיה [וי"ט, ח]. תמצא צבית השריפה. והקשה רבי'א למה לי טעמא משום פסול לילה. מיקון ליה נעשית פני משחית מיד דרשנין [לג' ז', ח]. העולה עולה להשגות שלל יקדים דבר לתמיד של שחר. ואומנ רבינו דילמא לא מיירי אלל בקטורה שלרין דלמא הקטרת התמיד. אי נמי למזוה, כדאמרין צפק התכלת [מנחות מט, ח] גבי חין התמיין מעבדין חין התמיין. וא"ת מיקון לי שמתקף קודם פתיחת היכל ואמרין צפק קמא שחטין קודם פתיחת היכל כדן קודם שחית התמיד. אי נמי לא פסלין אלל שמיין דוקא דכתיב דבו פתח אהל מועד ולא עולת היום. ואפי' דתנן [תמיד ה' ח]. חין האומט את התמיד שחט עד שזומע קול שער הגדול שנפתח, י"ל מדרבנן. ובמנחה שנקמצה תמצא צבית השריפה. וא"ת מאי איריא תקנאה אפילו לא נקמצה נמי, כיון שקדישה כלי נמי מאל לביית השריפה, דתנן פק שני דשעילא וכו', קדשו כלי הובשר ליפקל טבול יום כיון דתנא על גבי מנחה, אלל ש"מ דלשמינין גבי קומין דבשקיעת החמה נפקל הקומין, אי לא מינא דמייה משום סיפא דקמתי וישנין עליו משום טעמי כו', וזריכה הוא דהוי נפקל בשקיעת החמה, דהא קומין המנחה דומיא דלס דלפסל בשקיעת החמה כדאמרין צבחים [ט, ח] וכמה דוכמי ובהיהו צבחה [צבחה]

הרהורי עזירה. תאות נשים קשים להכחיש את זכרו יותר מגופו של מעשה: **ריחא דזישרא.** המריח זכר נלי קשה לו ריח מאד שמתאווה לו: **שינה דקייטא.** אלול שהוא סוף הקיץ קשה מקייטא. קשה חומו מחום הקיץ של תמוז לפי שכבר נתחמם כל האויר וגוף הצביות בחום הקיץ שעבר עליו תמיד מתחמם הוא עתה בחום קל ומיזין: **וסימנין טורא שגירא.** טורא שחוסק ביום פעמים ושלוש חס הוא ונות להסקין צבחים מועטים: **אישאל דשתיא.** קדחת של ימות החורף (א) מחממות את החולה צדוע שהוא קשה מאד יותר מקדחת המזעזעו בימות הקיץ: **וסימנין טורא קריא.** לרין ענין מרובים להסקין אף זה שהאזיר וזנן הגוף זנן החולי ומצטרו צדוע שהוא חולי קשה: **מינצור דשתיא קשה מחדשא.** מי שלמד והסיח דעמו ושכח קשה לחזור וללמוד מה ששכח יותר ממה שלא למד: **וסימנין טינא בר טינא.** טיט שנבולס אדמו מטיט חומר כותל ישן קשה לגבול יותר מטיט של עפר חדש: **מאי טעמא דרבי.** דלמר תימור של חמה נפלט: **אינא וו.** לאו דווקא נקט שרי ארין קרניס [נקיבה]: **למה נמשלה אסתר כאלית.** צמס' מגילה (טו:): **אמרין דלסתר אמרה מוזמר זה כיון שהגיעה לבית הצלמים נתמלקה אימנה שכינה אמרה אלי אלי למה עזבתני: גינחא למד.** פלוגתא צמסכת מגילה (י' י' א). אינא למאן דלמר מנטמאה את הידיס ואינא למי"ד דאינה מנטמאה את הידיס דלאו ספר היא: **מוקיס לה רבי צנימין בר יפת.** כלומר דריש להאי שחר כר' צנימין בר יפת: **למה נמשלה ספתלן של צדיקים נו'.** דהאי שחר לשון תפלה הוא דריש ליה כמו רוחי בקרבי אשחרן (ישעיה טו) למנצח על התפלה שהיא כאלית שכו"ז שמגדלת קרינה מפצילות בכל שנה ושנה נוסף זה פינול אחד: **אימא אינא נו'.**

אלא אפילו עולת העוף שנמלקה ובמנחה שנקמצה תמצא צבית השריפה. משמע דמשום דנעשו צבילה ומימה מיקון ליה משום דקרבו קודם לתמיד של שחר ואמרין [למן ד' ז']. מניין שלא יחא דבר קודם לתמיד של שחר דכתיב העולה עולה ראשונה וכן צפ"ק דעירובין (ד' ז'). דלמר שלמים ששחטו קודם פתיחת דלתות היכל פסולין שנאמר ושחטו פתח אהל מועד ולמה לי קרא מיקון ליה קודם תמיד שחטו כיון דלא נפתחו דלתות היכל א"כ לא נשחט התמיד דלע"ג ללא כתיב זיה ושחטו פתח אהל מועד משלמים גמרי' ללא לשחוט ליה אלל בזמן שהוא פתוח כדתנן בתמיד (ד' ז'): לא היה השוחט שוחט עד שהיה שומע קול שער הגדול שנפתח מיהו יש לדחות היחא כשנפתחו הדלתות ושחט התמיד ושזו סוגרו לתמיס וי"ל דלטרטין קרא למיפקל משום שחיתיה דאי משום קודם התמיד ההוא דבקטורה דווקא איירי כדמוכח צ"פ תמיד נשחט (פסחים ד' טו). ועוד דכוליה קרא דוערך עליה העולה איירי דבקטורה ועוד אורי' דהא דלמר שלא יחא דבר קודם לתמיד היינו למזוה והכי איתא צבית צפ"ה התכלת (מנחות ד' מט): והא דלא פסלין בשמעמא משום דהוי קודם פתיחת דלתות היכל י"ל דלא מיפקל אלל בשחיתיה דכתיב ושחטו אלל צמליקה וקמינא לא והשתא למאי דלמרין דהעולה עולה ראשונה אינו אלל למזוה א"כ עליה השלם כל הקרבנות נמי לא הוה אלל למזוה ותימה דלמר צ"פ אלו דברים (פסחים ד' עג). שחטו ונדע שמשכו הבעלים את ידס יולא לביית השריפה ותי אומרנ לא צעי עקירה פסולו מחמת מאי קא הוה משום דשחטו אחר תמיד של צין העצבים וכו' אף אמרין דלמזוה בעלמא וי"ל אס הקריבו כשר אלל אסור להקריב האימורים אחר התמיד ולהכי יולא הצבר לביית השריפה וא"ת ויעלה וילין אותו בראשו של מוצב ויש לומר דסבר כמ"ד לינה מועלת בראשו של מוצב דפלוגתא דאמוראי היא צפרק המוצב מקדש (נחמ"ס ד' טו). ודילמא הוא אמורא דלמר התם לא צעי עקירה סבר כותמיה ואס תאמר אכתי אמאי יולא לביית השריפה נשתי צבר צורקיה דם בלא הקטרת אימורים דכיון דלא אפשר להקטירם נימא עשאום כמי שנטמאו או שאזדו וכי האי גוונא קאמר צ"פ תמיד נשחט (פסחים ד' טו). לר' ישמעאל צנו של ר' יוחנן בן ברוקא דלמר מחוסר כפורים כל ימות השנה טובל ומיימי כפרתו אחר התמיד ואוכל בקדשים לערב וקאמר התם דמלינה בראשו של מוצב ופריך מכדי כל כמה דלא אשקטרי איברים לא מתאכילי צבר וכו' עד שעשאום כמי שנטמאו אימורים או שאזדו וי"ל שאני הכא דכיון דמשחו צבחים את ידס לא חוו מעיקרא אימורים להקריב הלכך לא משתרי צברם דס למוזיה אלל התם כיון דהוה חזי להקריבו קודם התמיד לע"פ שהמתין עד אחר התמיד והשתא

לא מזי לקרובה אמרין שפיר עשאום כמי שנטמאו או שאזדו אי נמי התם דשחטו ונדע שמשכו הבעלים ידס אסור לזרוק הדם מדרבנן גזירה דילמא אמו להקטיר אחר התמיד רבי ישמעאל צנו של רבי יוחנן בן ברוקא לית ליה ההיא גזירה ולפי תירוק זה דכל הקרבן פסול מחמת שאסור לזרוק הדם לכתמילה משום גזירה ינחא מה שמקשה רבי"א דצפרק התכלת (מנחות ד' מט): משמע דאינו אלל למזוה ובתוספתא [פ"ד] דפסחים תניא כל הקדשים שהקריבו קודם תמיד של שחר או שעבדו אחר תמיד של צין העצבים פסולין והשתא אי אמרין דההוא פסול דרבנן ינחא ועוד תנן צפרק תמיד נשחט (פסחים ד' עג). דקאמר ר"ש ושאר כל הזבחים ששחטו על פסולין בזמן

קא סלקא דעמייה הורידו כהן גדול לבית הטיבילה (ז' תני אבהו דרבי אבין לא זו בלבד אמרו אלא אף מליקת העוף וקמיצת מנחה בלילה תשרף בשלמא עולת העוף מאי דהוה הוה אלא קומין נהדרה

דקומין נמי תס. דא' ובמנחה שנקמצה. ו"ת היא אמרין במנחות [מד], [ב] וצריש טעמי [ב], [ג] ונגמחם ופסיסיה צבילה. כי האי גוונא פריקין צפקי שני דתמורה [ד], [ה] ומפליין ביו מנחת נסכים הבאה עם זבחה צבחה בעלמא.